

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΕΣ: Γ. Μ. ΠΟΛΥΤΑΡΧΗΣ—Ν. Π. ΜΠΟΧΛΟΓΥΡΟΣ—ΦΟΙΒΟΣ ΔΕΛΦΗΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΠΑΝΑΡΗ ΜΠΕΝΑΚΗ 6

Ο ΚΟΣΜΟΓΟΝΙΚΟΣ ΜΥΘΟΣ

ΣΤΗΝ ΚΡΥΣΤΑΛΛΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΜΕΛΕΤΗ τοῦ κ. Νίκου Μποχλόγου

“Αν θέλαμε, άκολουθώντας ένα γενικό σύστημα αισθητικής τοποθέτησης, νά περιχαράκωσουμε τήν ποίηση τοῦ Κώστα Κρυστάλλη μεθρία αισθητικά θά βρισκόμαστε μπροστά σέ μιά άνυπέβλητη δυσκολία στή κατάταξη μετς γνωστές μορφές τής αισθητικής συγκίνησης. Γιατί ό Κρυστάλλης εἶναι ποιητής πρωτεϊκός, πρωτόγονος, γεμάτος άπό «ένθουν λόγον» δργανο στά χέρια μιάς πρωτόφαντης παρουσίας τοῦ πνεύματος, πού άτόφιο κι άνεπεξέργαστο δείχνεται σ’ όλη του τήν πρωτόγονη μορφή του. Κι άν θέλησαν κάποτε νά χωρίσουν σέ αισθητικές περιοχές τήν παρουσία τοῦ τεχνικοῦ λόγου¹ σέ ποιά περιοχή θά κατατάξουμε τόν ποιητικό λόγο τοῦ Κρυστάλλη; Θά ποῦμε ἔτσι άπλά ότι εἶναι φυσιολάτρης, έρωτικός, τó πολὺ πολὺ πατριδόχαρος (κολεκτιβικός) και θά ἔχουμε ξεοφλήσει μαζὺ του; Θά ἔχουμε χαρακτηρίσει τήν παρουσία του στόν νεοελληνικό λόγο; “Όχι. Κατά τήν ταπεινή μου γνώμη αὐτῆς τής λογῆς οἱ διαιρέσεις θά εἶναι μόνο για τοὺς ποιητῆς τής άράδας, τοὺς ποιητῆς πού άκολουθοῦν μιά κάποια γραμμὴ στήν παρουσία τοῦ πνεύματος, για όμαδικούς χαρακτηρισμοὺς κι άκόμα για τοὺς ποιητῆς πού ἡ παρουσία τής τέχνης ἔρχεται ὕστερα άπό μακρόχρονη θήτευση στή πνευματικὴ πραγματικότητα.

Τοῦ Κρυστάλλη όμως ἡ ποιητικὴ προσφορά² στήν τέχνη, τó ἔργο του ἔχει όλα τὰ γνωρίσματα τοῦ πρωτεϊκοῦ παγανισμοῦ. Εἶναι ἔργο πού ξεκινάει άπό μιά άμεση πρωταρχικὴ γνωριμία μετó άντικείμενό του. Ξεκινάει άπ’ τó άντικείμενο και μένει στό ἴδιο. “Ό ποιητῆς ταυτίζεται μετó ἑκείνο πού τραγουδάει. Δέν δημιουργεῖ ξεχωριστὴ οντότητα³ μένει στήν πρωταρχί, φωτίζεται άπ’ τόν ἥλιο πού φώτισε τόν πρῶτο άνθρωπο. Ἡ σύνθεσή

του δέν άνήκει σέ καμιά περιοχή γιατί άνήκει στή γενικὴ περιοχή τής έξωλογικῆς θέας, στή περιοχή τοῦ ποιητικοῦ μύθου. “Αν θέλαμε νά χαρακτηρίσουμε α priori τόν ποιητῆ Κρυστάλλη θά τó χαρακτηρίζαμε πρωτόγονο εἰδωλολάτρη θρησκόπαθο. “Ό ποιητῆς δέν δονεῖται άπ’ τήν παρουσία τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος. Ξεκινάει άπ’ τς πρωτόγονες πηγές, άπ’ τó παλῆθ Δωδονικό μαντεῖο για νά περάσει μέσα άπ’ τοὺς βοσκούς και τοὺς μάντηδες τής “Ομηρικῆς ποίησης, άπ’ τή λυρική και ἔπική ποίηση τής “Αρχαίας “Ελλάδας και νά βαφτιστεῖ στό παλῆθ πιστι τής “Αρκαδίας. Ζεῖ μαζὺ μετóν Πάνα πού ἦταν θεός μετó μορφή τράγου (εἶχε δηλαδὴ τή γνώση μέσα άπ’ τó διονυσιασμοῦ παρμένη). Και μένει μέσα στό λαό πού γεννιέται, γνωρίζει, τραγουδάει, πεθαίνει μέσα στα σπῆλαια και στις χαράδρες τῶν βουνῶν. Μά δέν μένει ἑκεῖ. Δέν μπορεῖ νά μένει στήν άπλή θέα τής φύσης και τοῦ ἔρωτα. Γι’ αὐτόν ό Θεός πού λατρεύει εἶναι ἡ φύση. Ἡ φύση, ὄχι ἡ άπλή νεκρὴ φύση αλλά ἡ δημιουργικὴ ἡ πλάστρα ἡ κοσμογονικὴ φύση. Ἡ παρουσία τοῦ Θεοῦ (φύσης) μ’ άνθρώπινο περίβλημα εἶναι ἡ γυναῖκα. Εἶναι ένας μεγάλος πανθειστῆς πού δονεῖται διονυσιακά μπροστά στή μεγάλη άποκάλυψη τοῦ Θεοῦ, τήν γυναῖκα. Πανθειστῆς πού βλέπει σέ κάθε φύλλο, σέ κάθε δεντρί σέ κάθε βράχο τήν παρουσία τοῦ Θεοῦ.

“Ό Θεός του εἶναι ἡ φύση, ἡ φύση πού χαρίζει τó μεγάλο δῶρο, τó μέγιστο μάθημα, τή γυναῖκα. Κι άκόμα ἡ φύση, ἡ ἴδια, εἶναι γυναῖκα. “Ό θεός του εἶναι σέ γένος θηλυκό, θηλυκιά θεότητα, γιομάτη άπό τήν αἴσθηση τής ζωῆς, τής αείζωνης και τής αλώνιας κίνησης, “Αν θελήσουμε νά ἔξετάσουμε βαθύτερα τὰ αίτια αὐτῆς τής θέας, αὐτῆς τής στάσης, αὐτῆς τής ανατένισης, άπέναντι στή θεά φύση θά βροῦμε τó βαθύτερο νόημα τοῦ Κρυστάλλη πού σ’ αὐτό τó ση-

ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ
 ΤΑΤΙΑΝΑ ΣΤΑΥΡΟΥ
 ΜΙΧΑΗΛ Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ
 Γ. Α. Κ. Η. Σ. Δ. Ο. Ξ. Α. Σ.
 Η. R. F. O. R. S. T. E. R.
 ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΓΙΑΚΟΣ
 ΝΙΚΟΣ ΜΠΟΧΛΟΓΥΡΟΣ
 Γ. Μ. ΠΟΛΙΤΑΡΧΗΣ
 ΦΟΙΒΟΣ ΔΕΛΦΗΣ

¹. Ε. Παπανούτσου. Ἡ τριλογία τοῦ πνεύματος. Κεφ. «Τέχνη».
². Ἐδῶ ἔξετάζεται μόνο τó ποιητικό ἔργο τοῦ Κρυστάλλη.

ο στέκεται κοσμογονικός. 'Η θηλυθεότητα, ή φύση, ή ΜΑΤΕΡ ΓΑΙΑ γενικά πλάθει τον κόσμο, τον κόσμο της τέχνης, κόσμο του πνεύματος. 'Ο βαθεία κοσμογόνος Κρυστάλλης βρίσκεται στα άπειρα πρόβατα του κόσμου. Ζητάει να δώσει μια έξηγη να περιχαρακώσει τα όρια της αιώνιας ογέννησης, να παρουσιάσει τις πρώτες (ές του κόσμου, της ζωής... Θεός είναι ή φύση (πανθεισμός) και ή φύση είναι γυναίκα, 'Η θηλυκή θεότητα βρίσκεται στα βάθη κάθε προέλευσης για να συλλάβουμε το νόημα της θεότητας'. 'Η θεότητα αυτή είναι δημιουργική, γεννάει τον κόσμο. Πραγματικά ο Κρυστάλλης μέσα σε μια άενη δημιουργική στιγμή. Γι' αυτό το θέμα της μάννας είναι απ' τα πρώτα και ακόμα ξαναπερνάει συχνά σε κάθε στιγμή το έργο του. Βρίσκεται άραγε ο Κρυστάλλης στην περιοχή του λογικού σ' αυτήν την προέλευση; 'Όχι. 'Εχει περάσει απ' όλα τα απλά όρια της φυσιολατρίας και του έρωτα στην αθητική μορφή (λογική πορεία). Στα σύνορα της ζωικής πορείας και στο συνάντημα του έξωλο-ου πεδίου βρίσκεται ο Κρυσταλλικός κοσμο-γόνος μύθος. Μέσα στον Κρυσταλλικό μύθο, για σ' ένα ξέαλλο παγανισμό, γίνεται ή πλή-ση, ή γνώρα ή απόφαση με τη θηλυκή θεότη-τη. Στο έξωλογικό λοιπόν πεδίο (μιλάμε πάν-για ποιητική ουσία όχι για την ποιητική έκ-ση που αυτή μας δίνει το νόημα της τέχνης) ναι τη γνώρα με τη θηλυκή θεότητα. Μά δε ναι μόνο εκεί. 'Ο Κρυστάλλης είναι ποιητής νυσιακός με την πρωταρχική φιλοσοφική έν-να του όρου. Αυτός ήδονίζεται μπροστά στη-τη της γυναίκας που μένει πρωταρχική, αιώνια, γμογονική. Το «τέλος» στο οποίο τείνει είναι σμίξιμο με τον θεό, με την θηλυκή θεότητα, αυτό είναι ή άπαρχή της ποιητικής του προ-ράς. Σμίγεται λοιπόν ο Κρυστάλλης με την-τητα. Πραγματικά ή μεγαλύτερη ποιητική σύλ-λη. 'Ο ποιητής σμίγεται με το αιώριο το αεί-ο πνεύμα. Με το θεό του. Κι από το σμίξιμο-το της θηλυκής θεότητας με τον ποιητή (ποιη-ός λόγος) γεννιέται ο άνθρωπος που ζει πιά-ν πνευματικό κόσμο, στον κόσμο που γεύε-άκοπα την παρουσία του πνεύματος, την-νια παρουσία του θεού. Αυτό είναι το πρώ-μέρος της πορείας. ή πλήρωση, ή σμίξη με-θεό. Το τί γίνεται μετά θά το δούμε κατόπι.

1. 'Εξετάζω τον Κρυστάλλη στα 'Αγροτικά, στον γουδιστή του χωριού και της σπάνης. 'Απ' τα γούδια που δεν έδημοσιεύτηκαν απ' τον Κρυ-άλλη που έδημοσίευσε ο πολύτιμος φίλος κ. Χρ. 'Αγγελομάτης εξετάζω τα Χριστούγεννα της ουγκοκαλύβας, το τραγούδι της βρύσης, Πεντέ-την Γκόλφω, τον ψωμοπάτη, την άρπαγή, τ' αθά-ο νερό, το παράπονο της Βοσκοπούλας, το Μέ-ο, τον 'Αητό του 'Ασπροποτάμου, την διωγμένη-ίλισσα. Τα λυρικά του κυρίως είναι μεταφράσεις-λικών ποιημάτων ή εμπνεύσεις από τα διαβά-τά τους. (πρβλ. και την μελέτη μου Κρυστάλλης Γαλλική ποίηση» περ. Ν. Καλλιτέχνης τεύχος 2ον).

'Ας παρακολουθήσουμε αυτή την πορεία. Πώς 'Αλλοίως θά ξεκινήσει παρά απ' την αίσθητή ώμορφία; Θά κινήσει απ' την αίσθητή παρουσία του θεού, της θηλυκής θεότητας, μέ-σα στην ίδια την πανθειστική θέα της φύσης.

Βάρε Στρατή τα πρόβατα, κι άνέβαστα στη ράχη και μη σουράς παράωρα μη τραγουδάς τη νύχτα Γιατί ξυπνάει ο Δράκοντας σ'ής ποταμιάς τα δέντρα Ξυπνάει της βρύσης το Στοιχειό και του βουνού ή [Νεράϊδα και της σπηλιάς ή Μάγισσα κι έρχονται και μās [πνίγουν.

'Ο νηός βοσκός έρωτεύεται. 'Απ' το άπλο είδι ξεκινάει ή αγάπη. Ξεκινάει ή πορεία για τη μεγάλη γνώρα. Μά ακριβώς σ' αυτό το ξε-κίνημα που πρωτοφανερόνεται ξυπνάει ο μεγά-λος αντίμαχος. 'Ο αντίμαχος που κλείνει μέσα του ο άνθρωπος. Ξυπνάει ο Δράκοντας, το Στοιχειό, ή Νεράϊδα, ή Μάγισσα και έρχονται και πνίγουν τον πρωτόφαντο έρωτευμένο. 'Εδώ θά μείνουμε λίγο. 'Ο Δράκοντας, της βρύσης το Στοιχειό, του βουνού ή Νεράϊδα, της σπη-ληάς ή Μάγισσα. Μιά υπέροχη ακριβώς συμβο-λική ποιητική παράσταση εκείνων των στοιχείων που μπορούν να αντιμαχήσουν τη πορεία μας για τη μεγάλη θεά. 'Ο Δράκοντας της ποταμιάς. 'Ο έαυτός μας, που μένει στο λογικό τομέα και φθείρεται απ' τη ροή του (σύμβολο ή ποταμιά!). Της βρύσης το Στοιχειό. Οι συνθήκες της πεζής ζωής που μās κρατάνε έξω απ' τη συγκέντρωση του έαυτού μας (σύμβολο ή βρύση!). Της σπη-ληάς ή μάγισσα. 'Η ίδια ή γυναίκα με την αί-σθητή ώμορφία της και την αίσθησιακή της από-λαψη μπορεί να μās κρατήσει και να αντιμαχή-σει στο δρόμο μας (σύμβολο ή σπηλιά!). Το βουνού ή Νεράϊδα. 'Η ίδια ή φύση που μās κρα-τάει μαγεμένους στην αίσθητή ώμορφία της και στην κοσμική της παρουσία (σύμβολο το βουνό!). Αυτά είναι τα κύρια στοιχεία που δεν μās άφι-νουν να κινήσουμε, ν' αρχίσουμε την ήδευση. Μά ο νηός πιστικός (ο ποιητής) δεν σκιάζεται και προχωρεί:

Ούτε τον Δράκο σκιάζομαι κι ούτε και την Νεράϊδα ούτε της βρύσης το Στοιχειό και της σπηλιάς τη [λάμια.

Γι' αυτό κινάει για τον μεγάλο άθλο. Το σύμ-πλεγμα αυτό που αντιμάχεται σπάνει. 'Ωραίες εικόνες γιομάτες ποιητική πνοή μās χαρίζει ο ποιητής στο ξεκίνημά του.

Πάρτε άπόσκια, πάρτε να πάψη το λιπούρι Να βγή τ' άγέρι απ' ταις σπηλαις να χύση τη [δροσιά του
Νά ξανασάνη ή άργατιά κι ή ώμορφαις θερίστραις
Νά βγάλουν τα μαντήλια τους να δείξουν ταις [θωριαίς τους
Νά ταις γνωρίσω από μακρυνά να ιδώ που νάναι ή [Πούλια.

'Η Πούλια ή αγάπη μου με τα γλυκά τα μάτια
Νά καρτερέσω όλημερίς ως που να παρ' ή νύχτα
Νά πάη στη βρύση για νερό, στην άργατιά να φέρη
Νά την εύρω κατάστρατα να την γλυκοφιλήσω
Και να της πω τον πόνο μου τον πόνο της καρδιάς μου.

[Συνέχεια εις το επόμενο]

1. Πρβλ. και τη μελέτη μου «Το έρωτικό στοιχείο στο έργο του Γιάννη Γρυπάρη» (περ. Νέος Καλλι-τέχνης έτος Α' άρ. φύλλ. 2-3) όπου εξετάζω το σύμβολο της σπηλιάς.

Γ. Μ. ΠΟΛΙΤΑΡΧΗ

ΚΡΥΟ ΚΑΙ ΠΕΙΝΑ

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

(Συνέχεια από το προηγούμενο)
Δέν ήθελε να κλείσει αυτήν την τελευταία χαραμίδα, που άφινε να φωτίζει λίγο την άπελπισία της.

'Αν κείνο το πρώτο και ύστερο μήνυμα είχε μια διεύθυνση, μια σφραγίδα, ένα ζωντανό τέλος σημά-δι, άντι της στρογγυλής μουντζού-ρας, της χωρίς νόημα, κάτι θα μπο-ρούσε να κάνει. Κάτι σημαντικό που θά την ξαναγεννούσε ή θά τη σκότωνε.

—Πότε να περάσω, κύριε.
Σήκωσε το κεφάλι και την κοί-ταξε στα μάτια. Πρώτη φορά την έβλεπε έτσι καθαρά ύστερα από τό-σο καιρό που μπαινόβγαίνε μέσα στο γραφείο του.

—Καιρό είχατε να περάσετε της ειπέ.

—Ναι... Λοιπόν, τι λέτε;
—Νά σās πω, κυρία μου. Δεν φταίω εγώ γι' αυτή την άργοπο-ρία. Τα συντάγματα κάθε μέρα φεύγουν και τίποτα δεν μπορεί να τα προλάβει. Αυτό γίνεται και με το σύζυγό σας, Πάντως άν σκοτώ-νονταν θά το μαθαίναμε. Μην στεναχωριέστε.

—Μά εγώ περιμένω τόσο καιρό.
—Τό ξέρω, αλλά τι μπορώ να σās πω. Σās υπόσχομαι να πάρω την ύπόθεσι σα δικιά μου. Περά-στε σε μερικες μέρες.

—Θά περάσω. 'Ισως οι ειδήσεις που θά έχετε να μην είναι αυτές που θά περίμενα και να στεναχω-ριέστε να μου τις πητε.

—'Εχω χρέος να σās τις πω ό-ποιες κι' άν είναι.

'Η Χρηστίνα έφυγε εύχαριστη-μένη. Κείνα τα λίγα λόγια του ξέ-νου ανθρώπου της έδωσαν έναν καινούργιο άέρα, γιατί ήταν κουρα-σμένη που δεν μπόρεσε να τον ά-νακαλύψει στο κουραστικό ταξίδι της.

Γύρισε στο σπίτι της άργα. Πή-ρε το παιδί κοντά της και μίλησαν ώρα πολύ, κάνοντας σχέδια για το μέλλον. 'Ο Γιάννης ποτέ άλλοτε δεν είχε δη' έτσι χαρούμενη τη μη-τέρα του. 'Η παράξενη κείνη με-λαγχολία που τη συνόδευε στις μα-κριές και μονότονες μέρες του τα-ξιδιού έδειχναν πως είχαν περάσει.

—Μακάρι να μάθουμε ειδήσεις του, σκέφθηκε το παιδί, όμως δε μίλησε. Κατά βάθος πίστευε κι'

αυτός ότι ο πατέρας του ζούσε και πως άργα ή γλήγορα θά χτυπούσε την πόρτα μια γλυκιιά βραδυά. 'Η σιωπηλή εικόνα του στρατιώτη —πατέρα έρχόταν στο νού του και τον έβγαζε από τη στενάχωρη ώρα.
—Δέν μιλάς, ρώτησε ξαφνικά ή Χρηστίνα.

—Πως. Τι θές να πω.
—Λογαριάζω πως όλα αυτά σε λίγο θά μās φαίνονται σαν κακό όνειρο. Σταμάτησε ώρα πολύ. Βύ-θισε το βλέμμα της κάπου σαν νά-βλεπε κει μπροστά της ν' ανοίγον-ται καινούργιοι δρόμοι άπάτητοι που θά την οδηγούσαν σε καινούρ-γιες χαρές. 'Ηταν έτοιμοι να τις ζήσει μ' όλους της τους πόρους.

'Εφυγε το ζεστό καλοκαίρι και βούτηξαν στον παγωμένο χειμώνα, που έφυγε κι' αυτός και πάλι από

την άρχή. Είχανε δεθεί σ' ένα άτσα-λένιο μαγκάνι κι' άνεβοκατέβαιναν σ' άτέλειωτη δίνη με κλειστά μάτια.

'Ο Γιάννης μεγάλωσε. 'Η Χρη-στίνα τον έβλεπε με κρυφή έλπίδα. Καταλάβαινε πως είχε μεγαλώσει για να τις δίνει καινούργια βάσα-να, χωρίς να μπορεί να της προ-σφέρει τίποτε. Μεγάλωνε μέσα στις κακοτυχίες, στο κρύο, στην πείνα, γυμνό κι' άπροστάτευτο μέσα στους δρόμους. Φοβόταν έτρεμε γι' αυτό. 'Αν πάθαινε κάτι, άν άρρωστούσε, θά ήταν μια μαχαιριά μέσα στην καρδιά της, μια πληγή που δεν θά μπορούσε να κλείσει ποτέ.

Τον παράδωσε σε μια άδερφή της που δεν είχε παιδιά, μα τον ξανα-πήρε άμέσως γιατί ένιωθε να την κυκλώνει ή μοναξιά πιό κρύα κι' από το θάνατο.

(ή συνέχεια εις το επόμενο)



ΜΑΤΑΙΟΔΟΞΟΙ ΚΑΙ ΨΩΡΟΦΑΝΤΑΣΜΕΝΟΙ

ΕΪΤΑΝ επόμενο, τὸ περίμενα, τὸ ἄρθρο μου ἐκείνο μὲ τὸν τίτλο τὰ «σημάδια τῶν καιρῶν», νὰ ταράξει τὰ θολὰ νερά, νὰ ἐνθαρρύνει μερικούς, κι' ἀπ' τὸ ἀντίθετο μέρος νὰ φέρει σύγχυση καὶ πανικό στὸ διαλυμένο στρατόπεδο τῶν ἀνύπαρχτων καλλικαράδων τοῦ —ισμοῦ, ποὺ νομίζουν πὼς μποροῦν νὰ κάνουν τὰ κορδελλάκια τους καὶ νὰ χαριεντίζονται μὲ τὴν τέχνη. Ξύπνησαν μέσα μας ὅλη ἡ Ρούμελη μὲ τὴ μπαρουτοκαπνισμένη γενιὰ τοῦ ἀδάμαστου Βλαχογιάννη. Ναί, κάνουμε ἀγώνα, ἐνάντια στὰ σκέλεθρα καὶ τὰ φαντάσματα τοῦ λυρικοῦ λόγου, ἀλλὰ τίμιο καὶ παλληκαρίσο. Μερικὰ γράμματα ποὺ ἔλαβα μοῦ ἐνισχύουν καὶ μοῦ ἀτσαλώνουν τὸ ἠθικό, κι' ὑπόσχομαι πὼς θὰ συνεχίσω τὸ δύσκολο ἔργο τῆς ἀποκατάστασης, τὸ σοβαρὸ κι' αὐστηρὸ ἔλεγχο τῆς λογοτεχνίας. Δὲν ἀξιῶ δάφνες, οὔτε τίτλους τιμῆς. Εἶμαι ἕνας ἀπλὸς ἄνθρωπος, ποὺ ὅμως δὲν μπορεῖ ν' ἀνεχτεῖ νὰ παίχεται εἰς βᾶρος μερικῶν τίμιων κι' ἀθόρυβων δημιουργῶν, ἕνα ἄτιμο παιχνίδι.

Τί συμβαίνει λοιπόν, ὅπως γράφει ὁ Κόντογλου, φραγγέψαμε, χάσαμε τὴν ψυχὴ μας; Ἡ δπως ὁ Τάκης Δόξας ποὺ δὲ βλέπει διέξοδο, γιατί διοικούμαστε πνευματικὰ ἀπὸ ἀνικανότητες... Ἐννοῶ τὴν τίμια κι' ἀληθινὴ τέχνη ποὺ εἶναι στὸ περιθώριο, καὶ τὴν ψεύτικη ποὺ βρίσκεται στὸ προσκήνιο τῆς καθημερινότητος καὶ κάνει ὅ,τι μπορεῖ νὰ φράξει τὸ δρόμο τῶν πρώτων, ἔστω καὶ παροδικὰ, γιατί δὲν μπορεῖ ἐπ' ἄπειρο νὰ βαστάξει αὐτὸ τὸ βιολί, τὸν φράζει ὅμως.

Ἄλλὰ ὅς ἐρθοῦμε στὴν οὐσία τοῦ ζητήματος. Τὸ πνεῦμά χωρίς χρῆμα δὲν μπορεῖ νὰ βρεῖ πουθενὰ ἔδαφος γόνιμο καὶ νὰ βλαστήσει. Κι' ἔχει δίκιο ὁ σεβαστὸς φίλος, λογοτέχνης καὶ γυμνασιάρχης κ. Μιχ. Πετρίδης ποὺ μᾶς γράφει: «Δυστυχῶς οἱ δυὸ μεγάλοι καὶ καταθλιπτικοὶ οἶκον. ὀργανισμοὶ (Ν. Ἐστία καὶ Δημιουργία) πνίγουν τὰ πτωχότερα λογοτεχνικὰ περιοδικὰ. Χωρὶς χρῆμα στὴν τωρινὴ Ἑλλάδα μαραίνεται ἡ κάθε (καὶ τοῦ καθενὸς) ἀνθήση». Βέβαια τὸ οἰκονομικὸ δὲν τὸ περιορίζει στὰ περιοδικὰ, ἀλλὰ καὶ στοὺς συγγραφεῖς. Ὅταν ἔχεις χρήματα βγάζεις βιβλίο, κάνεις ρεκλάμα, περνᾷς γιὰ σπουδαῖος ἄνθρωπος. Ἄμα ὅμως δὲν ἔχεις κάθεσαι ἀπογοητευμένος καὶ περιμένεις νὰ ρθεῖ τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου. Ἔτσι λοιπόν λόγοι ὑλικῆς φτώχειας ἐμποδίζουν καὶ στὴ χώρα μας τὴ γνήσια κι' ἐλεύθερη λογοτεχνικὴ ἐκδήλωση. Οἱ κλίκες εἶναι κι αὐτὲς (ὀργανισμοὶ) καὶ πολέμιοι. Ὅλα ἀντιμάχονται τὸν τίμιο, τὸν ἀληθινὸ λογοτέχνη, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ κάνει καμμιά ὑποχώρηση, κανένα συμβιβασμὸ εἰς βᾶρος τῆς ἠθικῆς του ἀκεραιότητος.

Εἶναι πρᾶγμα ἀδύνατο στὸ χαρακτήρα του νὰ γίνει ἀυλοκόλακας, σ' αὐτοὺς τοὺς τσαλαπειτούς, νὰ προσαρμοστεῖ στὸ θεατρινίστικο περιβάλλον τους. Νὰ γίνει μ' ἄλλα λόγια ὑποπόδιο τῶν ποδῶν τους. Κι' ἀκριβῶς ἡ περήφανη κι' ἀντρικὴ αὐτὴ στάση του ἐξαγοράζεται μὲ τὴν προσωρινὴ ἐρημιὰ καὶ τὴ σιωπὴ. Εἶναι ἀλήθεια, πῶς, ὅλοι οἱ ἀνίκανοι καὶ οἱ ἀχρηστοὶ ἔχουν πιάσει σήμερα τὰ κυριώτερα πόστα στὰ λογοτεχνικὰ ἔντυπα καὶ στὶς ἐφημερίδες καὶ παντοῦ, καὶ δὲν ἀφίνουν κανένα ἄλλο νὰ γράψει καὶ νὰ ἀναδειχθεῖ. Οἱ ἴδιες πάντα, ἀδιόρθωτες κλίκες, τὰ ξεφτίδια, οἱ ματαιόδοξοι καὶ οἱ ψωροφαντάσμενοι, ποὺ χρόνια λυμάνονται τὰ νεοελληνικὰ γράμματα. Ὁ ἕνας λιβανίζει τὸν ἄλλο. Ὁ ἕνας γράφει γιὰ τὸν ἄλλο καὶ στὸ τέλος αὐτολιβανίζονται καὶ συχαίνεσαι μὲ τὰ λιβανίσματα. Ὁ κ. Πετρίδης τοὺς δίνει τὸν πιὸ πετυχημένον χαρακτηρισμὸ στὸ μαχητικὸ γράμμα του: «Τὸ ἄρθρο Σας μ' ἄρεσε πολὺ μὲ τὸ νευρῶδες ὕφος του καὶ τὸ σταρᾶτο τρόπο ποὺ μεταχειρίζεσθε γιὰ νὰ ἐκδηλώσετε τὶς γνώμες ποὺ θέλετε νὰ πεῖτε σχετικὰ μὲ τοὺς καπῆλους καὶ τοὺς ἀσπάλακας τῆς λογοτεχνίας μας. Χρειαζέται **θερμοκαυτήρας** γιὰ τὰ ἐξεγκώματα αὐτὰ τῆς πνευματικῆς ζωῆς τοῦ τόπου μας». Θερμοκαυτήρας λοιπὸν γιὰ τὴ σαπίλα τῶν γραμματῶν. Συμπέρασμα: τὰ σκουλίκια, οἱ τυφλοπόντικες κι' οἱ μαϊμούδες ἐμποδίζουν τὸ λογοτέχνη δημιουργό, προσωρινὰ βέβαια—ἀλλὰ τὸν ἐμποδίζουν, γιατί αὐτοὶ διαθέτουν τὸ χρῆμα, τὸ θράσος καὶ τὶς φυλλάδες. Εἶναι βέβαια θλιβερὸ νὰ εἶναι σήμερα στὸ περιθώριο ἄνθρωποι ἀξιοὶ καὶ σεμνοὶ σὰν τὸ Ρήγα Γκόλφη, Γιάννη Σκαρίμπα, Φώτη Κόντογλου, Δημ. Βουτυρᾶ, Γ. Δελῆ κ.λ.π. Εἶναι θλιβερὸ νὰ βλέπεις νὰ τοιλιπορδοῦν τὰ πετεινάρια τῶν Σεφερο-Ἐλύτιδων, Δημάκηδων καὶ Σунτροφίας, κι' ὄλος ὁ συφερτὸς τῆς μαρίδας, ποὺ διαλαλοῦν προκλητικὰ καὶ μ' ἀσύγνωστη ἀποκοτιὰ τὴν ἀνύπαρχτη μεγαλωσύνη τους, μὲ τὰ σαλιαρίσματα καὶ τ' ἀναμασίματα τῆς Εὐρώπης ποὺ μᾶς σερβίρουν. Ὅλοι τοὺς τύποι γλοιώδεις, μὲ γλυκερά, γλυκανάλατα γραψίματα.

Τί μπορεῖ νὰ μᾶς δόσουν αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι; Κι' αὐτοὶ ἀκόμα οἱ πεζογράφοι μας τὸ παράκαναν μὲ τὸ θόρυβο, ποὺ ξεσήκωσαν, μᾶς ξεκούφωσαν, ἐνῶ στὴν πραγματικότητά πρόκειται γιὰ **ἡμερῶν πεζογράφων**, ποὺ ἄρχισαν κι' ὅλα νὰ πέρνουν τὴν κάτω βόλτα, καὶ μάλιστα μὲ κρούσματα στείρωσης καὶ λογοκλοπῆς ποὺ θὰ ἔχουν σοβαρὲς συνέπειες στὸ μέλλον γιὰ τὸ ἔργο τους.

Μιά μέρα ποὺ θὰ κοπάσει ὁ θόρυβος καὶ θὰ κάνουν οἱ ἴδιοι πάλι τὸν ἀπολογισμό, θὰ ἴδουν γιὰ πιὸ ἀσήμαντο πρᾶμα ματαιοπονοῦσαν καὶ θ' ἀναγνωρίσουν τὴν πλάνη τους. Θᾶναι ὅμως ἀργά, γιατί ὁ καιρὸς θὰ ἔχει πετάξει. Ἀπὸ καιρὸ τώρα κάπως ἔχουν μαζέψει λίγο τὴν οὐρά τους στὰ σκέλη, γιατί ἀπὸ παντοῦ δέχονται χτυπήματα, τὴν ἄρνηση, τὴν ἀποδοκιμασία καὶ τὴ χλεύη. Κάθονται στὰ βρεμένα τους ὅπως λέμε. Μὰ τὸ θράσος δὲ θὰ τοὺς ἐμποδίζει κι' ἡ ἄγνοια νὰ ξαναρχίσουν τὰ καμώματα καὶ τὸ θόρυβο γύρω ἀπ' τοὺς ἑαυτοῦλήδες. Πρῶτοι καὶ καλύτεροι πάντα οἱ γυμνοσάλιαγκες, εμεῖς οἱ ἄλλοι πρέπει νὰ περιμένουμε τὴ θεὰ τύχη... Ὅχι, θ' ἀγωνιστοῦμε νὰ τοὺς κάνουμε πέρα, νὰ τοὺς ξεκοσκινίσουμε. νὰ ξεκαθαρίσουμε τὴν ἡρᾶ ἀπ' τὸ σιτάρι.. Νὰ τοὺς στείλουμε ἀπὸ κεῖ ποὺ ἦρθαν. Προτοῦ τελειώσω ἐδῶ δὲν μπορῶ παρὰ νὰ ἀπευθύνω στοὺς φοιτητὲς μας ἐνὰ θερμὸ χαιρετισμὸ γιὰ τὴν παρακολούθηση ποὺ μᾶς κάνουν καὶ γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον τους στὸ περιοδικὸ μας. Τὸ μέλλον τοὺς ἀνήκει.

ΦΟΙΒΟΣ ΔΕΛΦΗΣ